

L'AGRICULTURA A L'ANOIA I LA CRUÏLLA DE LA MODERNITAT

ALBERT TOMÀS MONSÓ

Segons l'últim Cens Agrari (2009),¹ l'Anoia és la primera comarca agrícola de la província de Barcelona en nombre d'hectàrees cultivades (29.300 ha) i la cinquena de Catalunya pel que fa específicament a conreus de secà.² A nivell nacional, és la tercera en conreus industrials, la cinquena en cereals i llegum i la setena en vinya. En el còmput global, té més hectàrees cultivades que la Terra Alta, el Baix Empordà o Osona, i les mateixes que les dues comarques del Penedès juntes. I malgrat tenir tanta superfície conreada, en el dia d'avui només l'1,9% del PIB comarcal i el 2,7% de la població ocupada provenen de l'agricultura. Per què?

És indiscutible el pes històric de la indústria a la comarca, però el desequilibri és com a mínim destacable. Fixant la vista en l'agricultura, la dada ja dona pistes sobre l'estat del sector: el 2,7% de la població genera l'1,9% dels recursos. A nivell d'hectàrees amb relació a la producció, les xifres són encara més transparents: l'Anoia genera

l'1,1% del PIB agrícola català quan té el 3,7% de la superfície total cultivada a Catalunya.³

L'AIGUA ÉS VIDA

La manca d'aigua és un dels factors que tradicionalment han explicat aquest desequilibri de productivitat. Els conreus de secà són menys rendibles que els de regadiu, sobretot si l'aigua prové de recursos naturals com els rius. En són un exemple clar les comarques de Lleida. Al Pla d'Urgell, una comarca que dedica gairebé la totalitat de les seves hectàrees al regadiu, la mitjana de producció per explotació agrícola és de 46.400 euros l'any. A l'Anoia, en canvi, territori eminentment de secà, la producció mitjana de les explotacions tot just arriba als 19.000 euros. És cert que hi ha altres comarques de secà com la Conca de Barberà o el Bages —on la ramaderia té molt de pes— que estan fins i tot per sota d'aquesta xifra. Però n'hi ha que la superen. És el cas del Solsonès (24.300€/any) i l'Alt Penedès (32.100€/any), comarques veïnes.

La solució al problema de la productivitat, per tant, no és tan senzilla com sembla. Amb les dades a la mà és indubtable que el regadiu dona més riquesa, però hi ha altres variables com el

1. El Cens Agrari és el registre estatal de referència pel que fa al sector agrari, i s'actualitza cada deu anys. Si no s'indica el contrari, totes les dades fan referència a aquest registre. Fonts consultades per a la realització d'aquest treball asseguren que en els últims quatre anys no hi ha hagut canvis significatius en l'estructura agrícola catalana que puguin alterar-ne substancialment el contingut. Es pot consultar a <http://www.idescat.cat/cat/economia/agricultura/>.

2. Tenim en compte només l'activitat agrícola, entesa com a activitat relacionada amb l'agricultura, deixant de banda la ramaderia.

3. Totes les dades sobre ocupació i PIB fan referència a l'any 2012.

producte cultivat, la promoció de l'activitat o els mecanismes de col·laboració entre els pagesos, que juguen un paper no gens menyspreable en el desenvolupament agrícola d'un territori.

QUÈ TENIM?

La comarca de l'Anoia no és homogènia agrícola parlant. Al nord, en contacte amb la Segarra, hi predomina el cereal. Al centre, més cereal, olivera i horta.⁴ I a la zona sud, vinya, gairebé la totalitat de la qual pertany a la Denominació d'Origen Penedès. A nivell de producció, l'Anoia encara està lluny de la zona central penedesenca, però en els últims trenta anys ha patit una transformació evident. S'han reduït les explotacions a més de la meitat, mentre que el nombre d'hectàrees dedicades a aquest cultiu ha augmentat un 75%, fins a arribar a les 3.510 de l'any 2009. La xifra està molt per sota de l'Alt Penedès, però situa l'Anoia com a setena comarca amb més conreu vitícola de Catalunya, al nivell del Priorat o del Baix Penedès. Aquesta tendència de concentració de petits pagesos cap a grans propietaris és empesa en part per les grans distribuïdores del raïm, que imposen condicions rigoroses de compra, ja sigui a través del preu o de l'exigència de qualitat. Això fa que la subsistència dels petits productors aïllats sigui cada cop més difícil.

A banda d'uns quants centenars d'hectàrees cultivades amb llegum, olivera, fruits secs i farratges, el conreu més estès a la comarca és el de cereals en gra, que comptabilitza més de 21.000 ha. El cereal és un dels productes més mecanitzables, i per tant amb menys necessitat de mà d'obra. Així i tot, la seva productivitat és molt baixa. El cultiu de cereal a l'Anoia suposa el 2,68% del total de terres cultivades a Catalunya. En canvi, reporta un minso 0,36% del PIB agrícola català. És sostenible aquesta ràtio?

4. Les dades que presenta el Cens Agrari sobre l'horta són enganyoses, perquè bona part d'aquest cultiu és familiar i no està declarat al Cens Agrari de 2009.

DEPENDÈNCIA DELS AJUTS

Durant els anys 80 i 90, els ajuts a l'agricultura, especialment els europeus, van fer de motor del sector; si més no, van contribuir en gran manera al seu desenvolupament. Espanya ha estat beneficiària de la PAC (Política Agrària Comunitària) des que va entrar a la Unió Europea. Ara, però, amb l'Europa dels 27, altres països més pobres requereixen les subvencions, i per tant moltes explotacions agrícoles que comptaven amb aquests ajuts per al seu dia a dia s'han quedat, d'alguna forma, orfes econòmicament parlant.

N'és un exemple —no pas l'únic— el cultiu dels anomenats conreus industrials (principalment colza), destinats a la producció de biodièsel. A partir del 2000, la UE va decidir promocionar la plantació d'aquests conreus amb l'objectiu d'augmentar-ne la producció i, en última instància, incentivar el consum de biodièsel i reduir el del petroli. Els ajuts permetien abaratir el preu de venda del pagès al comprador intermediari i per tant poder competir amb els grans països productors, com ara Rússia o els EUA. A l'Anoia, aquest tipus de cultiu va duplicar el seu nombre d'hectàrees en deu anys. El 2009 es van computar un total de 1.033 ha, situant-la com a tercera comarca de Catalunya en conreus industrials, només per darrere de l'Alt i el Baix Empordà.

L'any 2010, la UE va retirar les subvencions per conreus destinats al biodièsel, i per tant alguns pagesos s'han trobat que la principal raó per la qual cultivaven aquests productes ja no existeix. Això no vol dir que ara no puguin vendre, i que no hagin trobat altres destins per a aquests productes que no siguin la producció de biodièsel, però es fa més difícil competir.

Els ajuts que rebien els pagesos també van repercutir negativament en l'organització sectorial. Els productors podien subsistir per ells mateixos gràcies a les subvencions, i per tant no tenien necessitat de buscar vies col·laboracionistes de producció i comercialització.

ALTERNATIVES DE FUTUR

Potser és hora, doncs, d'enfocar de manera diferent les decisions de cultiu. En comptes d'apostar per allò que pot ser subvencionat o, de forma més que legítima, allò que s'ha cultivat tota la vida, val la pena reflexionar sobre les alternatives que poden fer revifar el sector. El 75% de les explotacions agrícoles de la comarca són petits productors, la dimensió dels quals oscil·la entre les dues i les cinquanta hectàrees. No es tracta de grans propietats que puguin cultivar cada una d'elles milers d'hectàrees i vendre grans quantitats de producte a un preu baix per aconseguir rendibilitat. La subsistència de les explotacions petites, que no es poden permetre el luxe de vendre barat, pot ser difícil. Per causes climatològiques, pels costos de la maquinària i pel control creixent del preu del producte que tenen els intermediaris entre el sector agrícola i la venda final al consumidor. Fins i tot per la inèrcia de cultivar un tipus de conreu o un altre sense considerar-ne la viabilitat.

Si es fa difícil competir amb el preu, l'alternativa és fer-ho amb la qualitat, amb producte de valor afegit autòcton. Per exemple, vinya —malgrat que la majoria pertanyi a la D.O. Penedès, continua sent de la comarca—, cigronet de l'Anoia o préssec de l'Ordal. Potenciar aquests productes, malgrat que siguin minoritaris, és apostar per un model local, arrelat i, sobretot, exclusiu. De la mateixa manera, el cultiu ecològic també aporta valor afegit, i a més, permet la venda a un preu més elevat sense necessitat d'invertir en infraestructura.

El debat sobre el cultiu ecològic és llarg, i requeriria un tractament a fons que ara no pertoca. Però si bé hi ha un risc més elevat de perdre la collita, també hi ha formes de combatre aquest perill. Per exemple, la diversificació de conreus, que es pot aplicar, també, al cultiu convencional.

Plantar dues o tres opcions diferents, per si una es fa malbé en el transcurs de l'any.

Una altra possibilitat és l'associació cooperativa. Aquesta forma de relació permet sufragar les pèrdues entre el col·lectiu, realitzar compres conjuntes i per tant abaratir-ne els costos, vendre a l'engròs, comprar maquinària compartida, de tal manera que un tractor, per exemple, pugui ser pagat i utilitzat entre tres o quatre propietaris. En aquesta línia va néixer l'Associació de Defensa Vegetal, una cooperativa de pagesos vitícoles de l'Anoia i l'Alt Penedès. El fet d'estar associats els permet contractar un tècnic agrícola entre tots, que els assessora des d'un punt de vista professionalitzat. Que rutlla és un fet evident: van començar sent tres pagesos i ara ja en són més de cent cinquanta.

Finalment, cal abordar també la modernització dels canals de comercialització. Via Internet, via venda directa al consumidor o agrobotigues. El que és cert és que els pagesos venen els seus productes molt més barats que no pas els compren els clients. Ja sigui d'una forma o d'una altra, la diferència ha de tendir a desaparèixer, per al bé dels uns i dels altres, que són els màxims implicats, i no els majoristes i grans cadenes de distribució, que són els engranatges de la cadena que encareixen el preu.

Aquestes línies d'actuació són, és clar, molt més complicades que no sembla un cop s'han de posar a la pràctica. Però anant a buscar les evidències a la realitat, ara per ara s'erigeixen com els puntals d'una agricultura modernitzada que pugui fer front a unes febleses que li són gairebé intrínseques i a uns competidors que produeixen molt més per un preu inferior.⁵

ALBERT TOMÀS MONSÓ (Masquefa, 1990). Llicenciat en periodisme. Va treballar dos anys a Ràdio Sabadell com a guionista. Actualment ho fa a la redacció d'informatius de Ràdio Barcelona (Cadena SER) i col·labora en mitjans locals com Matadepera Ràdio i la revista digital elpou.cat.

5. Fonts: IDESCAT; Cens Agrari 2009; Unió de Pagesos, Departament d'Agricultura de la Generalitat.